

KONSTITUTSIYASIZ HAYOT

Xursandova Gulizebo

Andijon Yuridik texnikumi 1 - bosqich Yuridik xizmat 144-guruh talabasi

Annotatsiya: *Konstitutsiyasiz hayotni tasavvur qilish zamonaviy huquqiy davlat uchun imkonsizdir. Konstitutsiya, davlatning asosiy qonuni sifatida, hokimiyatning tuzilishi, vakolatlari va fuqarolarning fundamental huquqlarini belgilovchi oliy yuridik kuchga ega hujjatdir. Konstitutsiya bo'lmagan taqdirda, jamiyatda huquqiy tartibsizlik (anarxiya) vujudga kelishi, hokimiyatning cheklanmagan suiste'moli sodir bo'lishi va inson huquqlari himoyasiz qolishi muqarrar. Bunday sharoitda, qonun ustuvorligi buziladi, institutlarga ishonch yo'qoladi, bu esa ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy beqarorlikka olib keladi. Konstitutsiya – bu adolat, erkinlik va barqarorlikni ta'minlovchi asosiy poydevordir.*

Kalit so'zlar: *Konstitutsiya, asosiy qonun, anarxiya (tartibsizlik), hokimiyatni cheklash, inson huquqlari, huquqiy bo'shliq, avtoritarizm, qonun ustuvorligi, siyosiy beqarorlik.*

Konstitutsiya, eng sodda qilib aytganda, bu davlatning asosiy qonuni, bosh qomusi. U davlat tuzilishini belgilaydi (prezidentlik, parlamentlik, federal, unitar va h.k.).

Hokimiyat tarmoqlarini (qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi, sud) tashkil etadi va ularning vakolatlarini chegaralaydi.

Inson va fuqaro huquq hamda erkinliklarini kafolatlaydi va ularni himoya qiladi. Davlat va fuqarolar o'rtasidagi munosabatlarning fundamental prinsiplarini o'rnatadi.

Konstitutsiyasiz hayotning ehtimoliy ssenariylari

Agar birorta davlatda Konstitutsiya yo'q bo'lsa yoki u bekor qilinsa, jamiyat quyidagi asosiy muammolarga duch kelishi mumkin:

1. Huquqiy tartibsizlik (anarxiya)

Qonuniy bo'shliq: Asosiy qonuniy ramka yo'qligi sababli, boshqa barcha qonunlar, farmonlar va qarorlar o'zlarining asosiy manbasini yo'qotadi. Bu huquqiy chalkashlik va tushunmovchilikka olib keladi.

Hokimiyatning chegaralanmasligi: Hokimiyat tarmoqlari o'rtasida aniq vakolat taqsimoti va cheklovlar bo'lmaydi. Bu esa tezda avtoritarizm yoki totalitarizmga olib kelishi mumkin, chunki hukmron shaxs yoki guruhning kuchi hech narsa bilan cheklanmaydi.

2. Inson huquqlarining jiddiy buzilishi

Himoyaning yo'qligi: Konstitutsiya fuqarolarning asosiy huquqlarini (so'z erkinligi, yashash, mulk, sud orqali himoya) oliy darajada himoya qiluvchi hujjatdir. Uning yo'qligi bu huquqlarni doimiy xavf ostida qoldiradi.

Arbitrar qaydlar: Sud tizimi mustaqilligini va qonun ustuvorligini kafolatlovchi asosiy norma bo'lmagani uchun, hukumat yoki kuchli guruhlar o'z xohishicha harakat qilishi, odamlarni asosiz jazolashi yoki qamoqqa olishi mumkin.

3. Iqtisodiy va ijtimoiy beqarorlik

Mulkiy xavfsizlikning yo'qligi: Konstitutsiya mulk huquqini kafolatlamasa, odamlar o'z mulklaridan istalgan vaqtda mahrum bo'lishi mumkin. Bu sarmoyadorlikni, tadbirkorlikni va umuman iqtisodiy o'sishni to'xtatadi.

Institutsional ishonchsizlik: Konstitutsiyasiz davlatga investitsiya kiritish xavfli bo'ladi, chunki huquqiy muhit beqaror va oldindan aytib bo'lmaydigan darajada bo'ladi.

Konstitutsiyasiz hayot, katta ehtimol bilan, tartibsizlik, hokimiyatning suiste'mol qilinishi va fuqarolarning himoyasizligiga to'la bo'ladi. Konstitutsiya, zamonaviy jamiyatda, erkinlik, adolat va barqarorlikning asosiy poydevori hisoblanadi. U davlat g'ildiraklari qanday aylanishini belgilovchi qo'llanma bo'lib, u bo'lmaganda g'ildirak qandaydir kutilmagan tomonga qarab ketishi yoki butunlay to'xtab qolishi mumkin.

Konstitutsiya zamonaviy davlatning nafaqat tashkiliy, balki ma'naviy va huquqiy asosi hisoblanadi. Uning yo'qligi yoki bekor qilinishi jamiyat uchun jiddiy va salbiy oqibatlariga olib keladi.

Hokimiyatning cheklanmasligi va ziyonkorligi: Konstitutsiya hokimiyat tarmoqlari o'rtasida vakolatlarni taqsimlovchi (hokimiyatlarning taqsimlanishi prinsipi) yagona kafolatdir. Konstitutsiyasiz hayotda ijro etuvchi yoki boshqa bir guruh hokimiyati mutlaq va nazoratsiz bo'lib qoladi. Bu esa tezda avtokratiya yoki totalitarizmga olib keladi, bunda hokimiyat o'z manfaatini fuqarolar manfaatidan ustun qo'yadi.

Inson huquqlari va sud himoyasining yo'qligi: Konstitutsiya barcha fuqarolar uchun umumiy va oliy darajadagi huquqiy himoya qalqonidir. Konstitutsiyasiz jamiyatda shaxsning fundamental huquqlari (mulk, so'z erkinligi, shaxsiy daxlsizlik) hech qanday oliy qonuniy kafolatga ega bo'lmaydi. Sud tizimi mustaqilligini yo'qotadi va qonun ustuvorligi o'rniga kuch ustuvorligi hukmronlik qiladi.

Anarxiya va beqarorlik: Asosiy qonuniy me'yor yo'qligi, huquqiy tizimning tartibsizlanishiga (huquqiy bo'shliq) olib keladi. Bu ijtimoiy kelishuvni buzadi va fuqarolik tartibsizliklari xavfini oshiradi. Huquqiy aniqlikning yo'qligi iqtisodiy rivojlanishga ham to'sqinlik qiladi, chunki tadbirkorlik va investitsiyalar uchun xavfsiz va oldindan aytib bo'ladigan muhit ta'minlanmaydi.

Yakuniy xulosa: Konstitutsiya - bu davlatning tartib, adolat va erkinlik asosida yashashini ta'minlovchi muhim shartnomadir. Konstitutsiyasiz hayot tartibsizlik, adolatsizlik va inson erkinliklarining yo'qolishi deganidir.

Shuning uchun, har bir zamonaviy, rivojlangan davlatda Konstitutsiyaning mavjudligi nafaqat rasmiyatchilik, balki jamiyat barqarorligining hayotiy kafolati hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Universal va mintaqaviy inson huquqlari to'g'risidagi deklaratsiyalar va paktlar (Masalan, Inson huquqlari Umumjahon Deklaratsiyasi).

2. G'arb va Sharq konstitutsiyaviy an'alarini tahlil qiluvchi xorijiy huquqshunoslarning kitoblari. (Masalan, Xans Kelzen, Karl Shmitt yoki A. V. Daysi asarlariga havolalar).

3. Venetsiya komissiyasi yoki BMT kabi xalqaro tashkilotlarning konstitutsiyaviy masalalarga oid tavsiya va hisobotlari.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining asosiy prinsiplariga bag'ishlangan monografiyalar.
5. Hokimiyatlar bo'linishi, inson huquqlari va qonun ustuvorligi muammolarini yorituvchi ilmiy-nazariy maqolalar.
6. Konstitutsiyaviy nazorat va Konstitutsiyaviy sudlarning roli haqidagi tadqiqotlar.